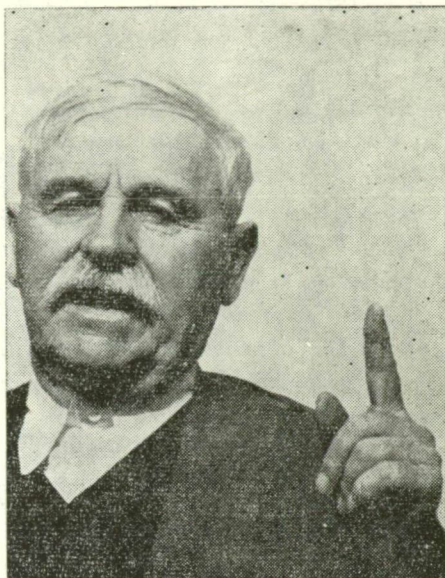


VERES PÉTER
1897—1970



Szokta kérdezni: „voltál otthon mostanában?” S ha azt feleltem, igen, azt tudakolta, mikor esett arrafelé? És hogy milyen a tavasz. Ha most kérdezné — micsoda felterés! — azt felelném: nagyon rossz. Kegyetlen hozzánk ez a tavasz. De most kivételesen — őmiatta. Itt hagyott, elment, magunkra hagyott bennünket — ezt nagyon rosszkor és nagyon rosszul cselekedte.

Akik az utolsó, még éber hetekben gyanútlanul beszélgettek velem, de még inkább azok, akik a már öntudatlanság örvényein hullámzó halálos ágya mellett figyeltek alig érthető szavaira, megjegyezték egy-egy mondasát. Meg-megemlegetik majd, mit mondott utoljára Péter bácsi. Illyés Gyula is egy ilyen búcsúmondatot idézett: „Csak téged sajnállok, drága Juliskám, meg ezt az árva kis Magyarországot...” — Illyés hangja itt elcsuklott, nem tudhattuk,

befejezte-e vagy abbahagyta a búcsúztatást.

Ezt mondta volna utoljára? Másnak mást mondott, másképp mondta, de egy dolog bizonyos: nem békességben szenderedett el. Nem a testnek az elmúlás elleni ösztönös ellenkezésére gondolok: a lélek békétlenségére és nyugtalanságaira. Ez a rengeteget dolgozó, voltaképpen mindig munkában levő ember az utóbbi esztendőkből meg-megriadva nézett körül, s úgy találta: nem végzett el annyit, amennyit kellett volna. Lehetett volna. Pontosabban: nem végeztünk. Mert ő, ha feladatrállalásra gondolt — mindannyiunkéra, helyettünk is gondolt. Nem volt nálánál közösségibb, a népbe, nemzetbe, országba több szállal belekötődött írónk, emberünk a huszadik században. De volt-e egyáltalán, bármikor?

Nyugtalanította, hogy fogy az ereje.

„Ha emberek közt vagyok, ha köztetek vagyok, még bírom magam, de ha magam vagyok, már nem megy...” — mondta nekem, nem is olyan régen. „De vajon elvégezitek-e ti majd helyettem is, helyettünk is, amire minket elhívott a történelem?” Nem volt ebben biztos, ez is nyugtalanította. Soha nem hallottam káromkodni. Ez a tarisznyahitű Gyep-sorról jött, az istennel káromkodva perlekedő, csúnya szájú Darutelepről jött, sokszor megvert, hitehagyott, kemény életű ember nem ejtett ki a száján alpári, mosdatlan szavakat. Ha dühbe gurult, ennyit mondott, ennyi tört ki belőle: „akutyaúristenit”. Ennél többet soha. Megfigyelhető volt, hogy az utóbbi időben gyakrabban szaladt ki a száján ez a kitörés.

Mert azok a közösségbe kapcsoló, költő szálak olykor nemcsak szilárdító erőáramokat hoztak, hanem érzékeny idegvégződéseik által a nyugtalanság vibráló üzeneteit is hozták-vitték. Ki vagyok én — tudjátok-e? Tudta, hogy nem tudják. Nem ismerik. És épp azok, akikért annyi küszködött. Nagykállóban a járási könyvtár asztalánál ültünk a sebtiben odatoborzott olvasók előtt: egy termelőségvetkezeti téli brigádvezetői tanfolyam hallgatóit terelték át arra a hírre, hogy itt van Veres Péter. Arról beszélt — épp önekik —, hogy miképpen kell bánni a szövetségben a most bejött sokféle emberrel. „Írtam én erről már a Próbátétel-ben is, de hát ma-

guk nem olvasnak engem, nem ismernek engem, csak emlegetnek, Veres Pétert, aki hadügyminiszter volt, parasztruhában... no, jelentkezzék, aki elolvasta a Próbátétel-t!” Egyetlen kéz sem emelkedett fel. Egyetlen paraszti kéz sem.

Azt is mondotta volt a halálos ágyán, félig öntudatlanul is hajtogatta: „Csak az a fontos, hogy menjen a szekér...” A szekér, melyen bölcs és balgatag őseink átnyikorogtak a Kárpátokon, s azóta is — kereke törvén, rúdja roppanván, ezerszer újratákolva — halad a szekér, rajta a magyarság sorsa, a jövő felé. Most már a szocializmus útjain. Persze hogy csak az a fontos, hogy a szekér haladjon. Halad is, de Veres Péter már nem figyelheti kereke forgását, nem ügyelhet gyanús recsenéseire, sem mérész útváltásaira. Ha ő sajnálta itt hagyni ezt a kis magyar világot, mi — magunk közt maradván — magunkat sajnálhatjuk, hogy itt maradtunk, nélküle. Ám a szekér halad. Haladnia kell. S akik itt maradtunk, most már szétosztott és ezáltal megnövesztett felelősséggel és lelkiismerettel kell vállalnunk azt, amit helyettünk is végzett. Mert kényelmes és könnyű volt a dolgunk, amíg éreztük, hogy köztünk van Péter bácsi. Most már érezzük, milyen nehéz lesz nélküle. De már nincs mentség, vállalnunk kell. Ott az örökké élő példa: Veres Péter.

MOCSÁR GÁBOR